

Múzejný hlásnik

December 2017

Noviny Zemplínskeho múzea v Michalovciach

Ročník III.

V tomto čísle sa dočítate:

- Zemplínske múzeum v Michalovciach – Šesť desaťročí histórie
- Počiatky akvizičnej činnosti múzea
- Cesta k vzniku múzea
- Mousson na cestách

- Nové logo Zemplínskeho múzea
- Archeologický výskum na Kostolnom námestí v roku 2017
- Osudy zbierok počas rekonštrukcie kaštieľa
- Nové publikácie
- Publikácia Židia v Michalovciach

ZEMPLÍNSKE MÚZEUM V MICHALOVCIACH ŠEŠŤ DESAŤROČÍ HISTÓRIE

Už šesť desaťročí sa Zemplínske múzeum v Michalovciach výraznou mierou podieľa na mapovaní a uchovávaní hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva obyvateľov regiónu Zemplín. Vlastivedný charakter inštitúcie jej pritom umožňuje sledovať nielen líniu dôležitých počínov a udalostí v životoch historicky významných osobností, ale aj tú menej noblesnú stránku, súvisiacu s každodennou činnosťou, so spôsobom života i s kultúrou našich predkov. Svojím dokumentačným záberom zas múzeum pokrýva spektrum, pohybujúce sa od prírodných klenotov cez archeologické poklady regiónu až po doklady umenia a remesla.

Michalovské múzeum je tiež najstaršou inštitúciou svojho druhu na území dnešného Zemplína. Jeho oficiálny vznik súvisí s výnosom Povereníctva školstva a kultúry z 30. júna 1957. Múzeum sa od svojho založenia zameriava na výskum a dokumentáciu prírody, histórie, kultúry a umenia regiónu. Špecializuje sa na oblasť zoológie stavovcov, pravekých dejín, cirkevnej histórie, agrárnej etnografie, výtvarného umenia a umeleckých remesiel 19. až 21. storočia.

Počas už pomerne dlhej doby svojej existencie sa inštitúcia musela popasovať s rôznymi otázkami, týkajúcimi sa jej existencie či priestorového zabezpečenia. Múzeum svoju činnosť „rozbiehalo“ v troch miestnostiach západného kaštieľskeho krídla, neskôr sa pre jeho potreby uvoľnila hlavná budova kaštieľa, získalo i bývalý grófsku koniareň. Určitá kríza nastala v čase, keď istá časť priestorov jednej z najprezentatívnejších expozícií sa stala súčasťou reštitučných nárokov. Existenčné starosti pominuli až na prelome milénia, keď bol objekt kaštieľa spolu s príslušnými budovami odkúpený do majetku štátu.

Zemplínske múzeum už v minulosti dokázalo, že je organizáciou, schopnou realizovať aktivity, presahujúce štandardné vnímanie múzea len ako pamäťovej inštitúcie. Uviesť možno zasadnutie medzinárodnej pracovnej skupiny Európskej komisie pre dediny a malé mestá (Ecovast), zameranej na poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo, ktoré zorganizovalo michalovské múzeum spolu s Pamiatkovým ústavom v Košiciach v roku 1994 – zúčastnili sa ho zástupcovia z Nemecka, Veľkej Británie, zo Švédska, z Talianska, Poľska, Maďarska a zo Slovenska. V spolupráci s Archeologickým ústavom Slovenskej akadémie vied v Nitre sa Zemplínske múzeum zapojilo aj do rozsiahleho projektu Rady Európy – do celoeurópskej výstavy s názvom Európa v čase Odysea. Unikátne archeologické nálezy, medzi ktorými nechýbali ani tie naše – „zemplínske“, boli postupne prezentované v Kodani (1998), Bonne, Paríži (1999) a Aténach (2000). Inštitúciu tiež navštívili významné osobnosti politického a kultúrno-spoločenského života – napr. prezident Slovenskej republiky Michal Kováč s manželkou, grófkou Ferdinandine Eltz (rodená Széchényi) alebo prezident anglickej kráľovskej archeologickej spoločnosti J. D. Cowen (v roku 1970).

I dnes, v rámci svojej odbornej činnosti, múzeum organizuje vedecké konferencie a semináre najmä na regionálnej, ale aj celoslovenskej či medzinárodnej úrovni. Výstupy vedecko-výskumnej práce zamestnancov múzea sú pritom publikované v samostatných monografiách, odbornopopularizačných knihách, zborníkoch alebo rozsiahlejších štúdiách. Organizácia v rámci svojich aktivít využíva tiež rozličné projekty (mimorozpočtové zdroje), a to či už samostatne,

alebo v spolupráci so spriaznenými inštitúciami Košického samosprávneho kraja, prípadne s ďalšími subjektmi. Vďaka takto získaným finančným prostriedkom bolo možné uskutočniť množstvo zaujímavých podujatí, resp. lepšie ochrániť uchovávané predmety hmotného kultúrneho dedičstva.

V štruktúrach múzea sa vystriedalo viacero pracovníkov, ktorí svojou odbornou znalosťou i zameraním pre svoje povolanie zachovali doklady prírodného a kultúrneho bohatstva pre poznanie budúcich generácií. Pracovali tu tiež ľudia, ktorých význam dosahoval európsky formát. Medzi takých určite patrí prvý riaditeľ múzea – Jaroslav Vizdal; okrem budovania zbierkotvornej inštitúcie pozoruhodnými výsledkami svojej odbornej práce priťahoval na Zemplín archeológov z celej Európy. Druhú osobnosť, ktorej aktivity presiahli hranice nášho regiónu, predstavuje zoológ Štefan Danko – tento vysoko erudovaný, medzinárodne uznávaný odborník na ornitológiu od základov vybudoval prírodovednú zbierku múzea, patrí tiež k zakladateľom Skupiny pre výskum a ochranu dravcov a sov na Slovensku. Zemplínske múzeum malo vo svojich radoch i ďalších výnimočných ľudí a odborníkov – uviesť možno výtvarného umelca Jozefa Saloňa, dlhoročného pracovníka etnografického útvaru Milana Bohuckého, historika Mikuláša Jágera či bývalého riaditeľa Vladimíra Sekelu.

Inštitúcia oslavuje 60. výročie v čase, keď čaká na dokončenie rozsiahlej rekonštrukcie svojho hlavného sídla – barokovo-klasicistického kaštieľa šľachticov zo Starého a z Michaloviec. Jubileum si organizácia pripomenula dňa 17. júna 2017, a to koncertom klasickej hudby zoskupenia Lotz Trio v sále Zlatého býka – formácia, pomenovaná po fenomenálnom nástrojáriovi Theodorovi Lotzovi (1746 – 1792), predviedla na kópiách unikátnej sady basetových rohov zo zbierok hradu Krásna Hôrka skladby od Wolfganga Amadea Mozarta. Oficiálne oslavy za prítomnosti viacerých pozvaných hostí sa uskutočnili 6. júla 2017 v priestoroch hotela Družba – v rámci nich bola sprístupnená výstava, venovaná 60 rokom tejto inštitúcie, neskôr si ju mohli pozrieť i návštevníci Obchodného centra Zemplín. (Foto strana 8).

Spomedzi ocenení, ktoré inštitúcia v poslednej dobe získala, možno uviesť Pamätnú medailu Zväzu múzeí na Slovensku – udelená jej bola v marci 2017, pri príležitosti 60. výročia založenia, za aktívny podiel na rozvoji slovenského múzejníctva.

Mgr. Maroš Demko
riaditeľ Zemplínskeho múzea

Cesta k vzniku múzea

V roku 2017 si Zemplínske múzeum v Michalovciach pripomenulo 60. výročie svojho založenia. Cesta k tomu však nebola jednoduchá.

Počiatky snáh o vznik tejto muzeálnej inštitúcie sa pritom datujú do obdobia existencie Československej republiky (1918 – 1939). Už predtým sa ale v priestoroch michalovského barokovo-klasicistického kaštieľa nachádzala zaujímavá súkromná zbierka starožitností a archeologických nálezov grófa Antala Sztárayho (1839 – 1893).

Novinový článok s výzvou na založenie múzea v Michalovciach od Jozefa Réva sa objavil v roku 1938 na stránkach regionálnej tlače. Jeho autor napísal: „Myslím, prvá etapa by bola: založenie múzea. Niet na Slovensku mesta, ktoré by nemohlo ukázať pamiatky svojej minulosti... Múzeum by sa umiestnilo prv dakede v našom krásnom mestskom dome v 1 – 2 izbách, pozdejšie mohla by byť prevedená vlastná stavba, ku ktorej náklady by sa získali zo vstupného, z milodarov, z príjmov koncertov a iných kultúrnych podnikov.“

Snahy o vznik múzea boli zaznamenané i po vzniku vojnového slovenského štátu. Riaditeľ michalovského gymnázia Ján Mjartan (neskôr známy slovenský etnograf) sa totiž angažoval v mnohých spolokoch (napr. v Muzeálnej slovenskej spoločnosti so sídlom v Martine). V roku 1940 ho dokonca menovali za jedného z dvoch muzeálnych „kustódov“ Šariško-zemplínskej župy – išlo vlastne o prvý krok k vybudovaniu zemplínskeho múzea v Michalovciach a šarišského múzea v Prešove.

Pozoruhodný písomný doklad, späť s múzeom, sa nachádza aj v registratúre súčasného Zemplínskeho múzea. Ide o list zo žandárskej stanice v Parchovanoch (okr. Trebišov) z dňa 25. júna 1940, adresovaný Župnému múzeu zemplínskemu v Michalovciach (!). Stanica tu oznamuje zaslanie mincí a prsteňa z Bačkova (okr. Trebišov) a zároveň žiada o poskytnutie odmeny nálezcom, aby tí v prípade ďalšieho objavu odovzdali nájdené predmety nepoškodené.

Ďalší krok na ceste k vzniku Zemplínskeho múzea v Michalovciach predstavovala „prvá prípravná schôdzka muzeálneho kuratória“, ktorá sa konala začiatkom januára 1941.

Michalovce sa však sídlom muzeálnej inštitúcie nakoniec nestali – zrejme z dôvodu preloženia Jána Mjartana, nezanedbateľné boli tiež finančné náklady.

Snahy o zriadenie múzea pokračovali aj po oslobodení mesta. V roku 1946 sa uskutočnilo viacero stretnutí „vo veci vzniku Zemplínskeho

Ján Mjartan, etnograf

Počiatky akvizičnej činnosti múzea

Počiatky akvizičnej činnosti Zemplínskeho múzea siahajú do roku 1956, keď sa získavali prvé zbierky. Išlo pritom o predmety rôzneho pôvodu a rôznej hodnoty.

Prvé zbierkové predmety, zapísané v Knihe prírastkov, sú datované rokom 1956; ide o štyri výtvarné diela maliara Teodora Jozefa Moussona – *Osada Milovaná*, *Park v Sečovciach*, *Figurálna štúdia* (vytvorené boli technikou akvarelu) a *Umelcov syn* (kresba ceruzkou). Prvýkrát ich prezentovali až v roku 2011, na výstave *Teodor Jozef Mousson – Výber z tvorby „maliara Zemplína“* vo výstavných priestoroch

T. J. Mousson – Osada Milovaná

Zemplínskeho múzea v Michalovciach. Za zmienku stojí i vzácna akvizícia, získaná 14. decembra 1956, zapísaná ako gotická socha Pieta zo začiatku 15. storočia, zhotovená z lipového dreva so zvyškami polychrómie.

Podstatná časť predmetov, ktoré boli získané v tomto období,

múzea v Michalovciach“, ktoré malo mať vlastivedný ráz a pôsobnosť pre celý Zemplín. Umiestniť ho navrhovali v ľavom krídle barokovo-klasicistického kaštieľa. K najaktívnejším v danom smere patrili gréckokatolícky kňaz a stredoškolský pedagóg Ján Murín či osvetový inšpektor Ján Olejník.

V roku 1952 sa „Sväz slovenských múzeí“ uzniesol, že v Michalovciach má byť zriadené múzeum pre celý Zemplín.

Neskôr, v máji 1955, Okresný národný výbor (ONV) v Michalovciach podal návrh na zriadenie Zemplínskeho múzea s patričným odôvodnením, ktorý adresoval „Povereníctvu kultúry, odboru pamiatok a múzeí v Bratislave“. Rada ONV zároveň schválila „radu pre prípravné práce múzea“ – k jej členom patrili napr. učiteľ Jaroslav Vizdal, Mikuláš Čollák a Andrej Rovňak, novinár Vojtech Špenik, archeológ Karol Anđel alebo osvetový inšpektor Dionýz Kočí.

Konkrétny krok k zriadeniu múzea v Michalovciach so zbernou oblasťou okresov Michalovce, Humenné, Vranov, Sobrance a Veľké Kapušany predstavoval prípis Povereníctva kultúry z 10. júna 1955.

Vedúci odboru školstva a kultúry Krajského národného výboru (KNV) v Prešove už v júli 1955 upovedomil michalovský ONV, že v nasledujúcom roku bude potrebné zabezpečiť finančné prostriedky na prevádzku múzea a nákup zbierkových predmetov.

V roku 1956 Michalovce (nesprávne) oslavovali 900. výročie prvej písomnej zmienky. Pri tejto príležitosti bolo pripravených viacero aktivít – na oficiálnych pozvánkach vystupuje ako riaditeľ Zemplínskeho múzea Jaroslav Vizdal. V uvedenom roku boli tiež pre múzeum zakúpené prvé zbierkové predmety.

Za oficiálny termín vzniku múzea sa dodnes považuje rok 1957. Výnosom Povereníctva školstva a kultúry z 30. júna 1957 bolo vtedy zriadené Zemplínske vlastivedné múzeum so sídlom v Michalovciach. Súhlas so zriadením inštitúcie vydal Odbor školstva a kultúry KNV v Prešove dňa 19. júla 1957 – odvolával sa pritom na prípis povereníctva z júna 1955, na uznesenie rady michalovského ONV z mája 1955 a na výnos povereníctva z júna 1957.

Za správcu múzea – zariadenia michalovského ONV – bol menovaný Jaroslav Vizdal (od 1. júla 1957 ako prvý platený zamestnanec múzea, dovtedy jeho externý pracovník). Zbernú oblasť tvorili okresy Michalovce, Humenné, Vranov, Snina, Sobrance a Veľké Kapušany. Zároveň bolo deklarované, že múzeum má zabezpečené miestnosti v michalovskom kaštieľi.

PaedDr. Martin Molnár
historik

*****

obohatila hlavne národopisný fond múzea. Od tunajšieho obyvateľstva totiž múzeum odkúpilo prvé kusy textilu, úžitkovej keramiky a drevených nástrojov, používaných v domácnostiach a pri rôznych poľnohospodárskych prácach.

Ku koncu roka 1956 tak Kniha prírastkov obsahovala už 189 akvizícií v celkovej nadobúdacej cene 25 701,53 Kčs.

Do muzeálnych zbierok postupne pribúdali i artefakty historickej povahy a archeologické nálezy.

Systematickejšiu akvizičnú činnosť podnietil oficiálny vznik múzea v roku 1957. Každoročne tak pribúdali do zbierok ďalšie a ďalšie predmety.

V súčasnosti sú muzeálne zbierky začlenené do piatich fondov – prírodovedného, archeologického, historického, umelecko-historického a národopisného. K 31. decembru 2016 inštitúcia evidovala 20 079 prírastkových čísel zbierkových predmetov, čo predstavovalo 74 997 kusov.

Mgr. Dagmar Babuková
dokumentátorka

Gotická Pieta, 40. roky 15. storočia, lipové drevo s fragmentmi polychrómie

Michalovce – Hrádok, nádoba z doby železnej

„Aké kroje sa nosili v našej dedine?“ Zbierka ľudového textilu zo Šamudoviec

„Aké kroje sa nosili u nás, v našej dedine?“ Podobnú otázku si čoraz častejšie kladú bežní ľudia so záujmom o regionálnu kultúru, hľadajú znaky lokálnej identity. Kladú si ju tiež folkloristi, snažiac sa nájsť čo najviac pôvodných predloh pre kostýmy folklórnych skupín či súborov.

Zbierkový fond Zemplínskeho múzea dokumentuje domácu odevnú výrobu i vkus zo všetkých oblastí Zemplína. Získavanie starších „krojov“ do zbierok však bolo – kvôli neustálej „inovácii šatníka“ – dosť problematické a neúplné. Odborným pracovníkom sa tak veľa krát podarilo zachrániť už iba časť odevného vybavenia. Národopisná zbierka teda síce obsahuje množstvo odevných súčastí (okolo 500 kusov), ale žiadny ucelený komplet, ktorý by pochádzal z jednej obce, z prostredia jednej

sociálnej a vekovej skupiny a zároveň z určitej, užšie vymedzenej doby. Podoby odevu sa totiž menili – popri základnom, žensko-mužskom odlišení to súviselo i s historicko-kultúrnymi „súradnicami“.

Od roku 2017 dopĺňa „mozaiku poznania“ tradičného odievania v blízkom okolí Michaloviec aj zbierka ľudového odevu a textilu Michala Kostovčika (1923 – 2015) zo Šamudoviec, ktorú sa Zemplínskemu múzeu podarilo získať. Jej význam spočíva práve v tom, že pochádza z jedného známeho zdroja. Táto unikátna zbierka pritom vznikala postupne, a to tak, že Michal Kostovčík jednoducho šaty nevyhadzoval, ale „šatník“ svojej rodiny opatroval ako spomienku na obdobie, keď sa každodenné i sviatočné odevné súčastky vyrábali podomácky z materiálu, dorobeného vlastnými

rukami (vlna, konope). V plátne tak možno akoby „čítať“ dlhé večery, strávené prácou predkov Michala Kostovčika, ozdoby a výšivky zas pomáhajú „naladiť“ sa na ich vnímanie krásy.

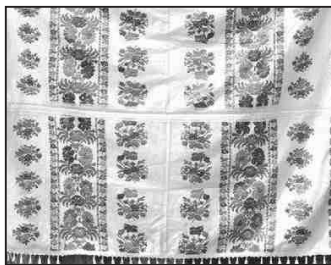
Samotná zbierka obsahuje 32 kusov odevu a textilu. Medzi deviatimi mužskými odevnými súčastkami sa nachádzajú pracovné i vyšívane „košule“ a „nohavki“, ako aj vlnený kabát „guba“, ktorý – i podľa niektorých súčasných priaznivcov tradičného odevu – v zime zahrieva a v lete ochladzuje. Sedemnást' častí ženského odevu zas muzeálnu zbierku obohatilo o sukne – „kabati“, „podolok“, „šurc“, „opfecka“, „bluzu“, „lajbik“, kabátik – „serjanku“ i znak vydatých žien – šatky, teda „začepki“. Textil reprezentujú

obrúsy – „partki“ a plachty, zdobené tkaním a vyšívaním.

Časť tejto kolekcie bude sprístupnená v novej expozícii Zemplínskeho múzea. Získanie ľudového odevu a textilu zo zbierky Michala Kostovčika podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia.

U. fond na podporu umenia *Mgr. Jozef Hrabovský etnograf*

Nové akvizície útvaru histórie Zemplínskeho múzea v Michalovciach za rok 2017

K základným odborným činnostiam múzea patrí i cieľavedomé, systematické nadobúdanie zbierkových predmetov, ktoré v odbornej terminológii nazývame akvizície. Ich získavanie je pritom vhodné podriaďovať zameraniu múzea, a to tak, aby nové exponáty zbierkový fond dopĺňali, zhodnotili a zvýšili jeho atraktivitu v očiach návštevníkov. Cieľom tohto procesu je trvalé uchovanie, odborné spracovanie a vedecké preskúmanie nadobudnutých zbierkových predmetov, dôležité je tiež využiť ich výpovednú hodnotu v prezentačných a výchovno-vzdelávacích aktivitách inštitúcie.

Akvizície sa pritom môžu realizovať rôznym spôsobom – vlastným výskumom a prieskumom, darom, prevodom správy alebo kúpou. Posledný menovaný spôsob je však možné realizovať iba pri dostatočnom množstve finančných prostriedkov. Získať peniaze na cieľový nákup predmetov, následne zaradených do zbierok, je ale dosť náročné. Jednu z mála možností, ktorú Zemplínske múzeum ako kultúrna inštitúcia má, je získavanie financií prostredníctvom projektov a grantov zo štátnych fondov, určených na podporu kultúry a umenia.

V roku 2017 sa v rámci takejto akvizíčnej činnosti podarilo do zbierok útvaru histórie Zemplínskeho múzea nadobudnúť (kúpou) **historickú lavicu a klavírne krídlo**. Získanie historickej lavice a klavírneho krídla podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia.

Celodrevená vyrezávaná lavica bola vyhotovená na objednávku miestnej aristokracie koncom 18., prípadne začiatkom 19. storočia a pôvodne tvorila súčasť mobiliáru kaštieľa v neďalekej obci Vinné

ako rodového sídla rodiny Szemereovcov. Jej dĺžka dosahuje takmer 3,5 m. Ide pritom o peknú ukážku rezbárskej práce svojej doby. Tento kus sedacieho nábytku je postavený na 12 nohách, zdobených hlavicami v podobe chrliča. Ústredný motív opierky predstavuje kartuša, v ktorej je umiestnený diviak. Zakúpenie lavice od súkromných majiteľov (ide o potomkov pôvodných vlastníkov) teší o to viac, že múzeum doposiaľ chýbal takýto či podobný kus nábytku. Lavica tak zapadá do vízie interiérového vybavenia kaštieľa, ktorej primárnou úlohou je priblížiť návštevníkovi kultúru bývania a dobového vybavenia interiéru šľachtického sídla.

Klavír bol zas vyhotovený koncom 19. storočia jedným z najlepších rakúskych výrobcov klávesových hudobných nástrojov svojej doby – Pianoforten fabrikant Schweighofer's Söhnen. Túto firmu založil v roku 1792 Michael Schweighofer. Počas svojho pôsobenia získala viacero významných ocenení – tie sú zaznamenané vo vnútri skrine, po obvode hlavného rámu nástroja, a na vrchnej doske. Skriňa klavíra v tvare krídla, s mechanikou viedenskej proveniencie s rovnostrunovou sústavou, je položená na troch točených šesťbokých nohách, ukončených mosadznými kolieskami. Nad klaviatúrou v klasickom bielo-čiernom prevedení sa nachádza stojan na noty, zdobený drevorezbou. Neoddeliteľnú súčasť takéhoto hudobného nástroja tvoria i pedále a pedálová lýra. Ide pritom o pomerne zachovaný a funkčný hudobný nástroj, získaný tiež od súkromného majiteľa.

Oba zbierkové predmety budú umiestnené v portrétnej sále kaštieľa ako najreprezentatívnejšej miestnosti v rámci všetkých expozícií. Veríme, že už čoskoro obohatia a zatraktívnia novozrekonštruované výstavné priestory múzea...

U. fond na podporu umenia

*Mgr. Stanislava Rovňáková
historička*

Mousson na cestách

Maliar Teodor Jozef Mousson (1887 – 1946) žil a tvoril v Michalovciach v rokoch 1911 až 1944. Očarený týmto krajom vytvoril akúsi „maliarsku monografiu“ Zemplína v podobe krajinomalieb, žánrových výjavov a figurálnych kompozícií.

Zemplínske múzeum disponuje najucelenejším súborom jeho obrazov – olejomalieb, kresieb a akvarelových štúdií – v rámci celého Slovenska. Zbierke tiež venuje náležitú pozornosť. Významný bol rok 2011, keď pri príležitosti Roku Teodora Jozefa Moussona, ktorý vyhlásilo mesto Michalovce, sa pripravila reprezentatívna výstava diel umelca (zo zbierok domáceho múzea i ďalších slovenských múzeí a galérií), vyšla tiež monografia o živote a tvorbe maliara (ako výsledok spolupráce mesta Michalovce a Zemplínskeho múzea).

O diela umelca sa už v minulosti zaujímali aj iné kultúrne inštitúcie z regiónov celého Slovenska. Práve tvorba Teodora Jozefa Moussona bola najčastejšie prezentovaná na samostatných výstavách – maliar tak predstavoval „najčastejšie hosťujúceho umelca“ v rámci „putujúcich“ výstav.

V predchádzajúcich rokoch boli Moussonove diela – okrem domácich výstavných priestorov – prezentované i v popredných slovenských galériách a múzeách. Konkrétne išlo o Stredoslovenskú galériu v Banskej Bystrici, Východoslovenskú galériu v Košiciach, Galériu Slovenskej sporiteľne v Bratislave a Galériu Andreja Smoláka v Bratislave.

Po sérii úspešných prezentácií pripravilo Zemplínske múzeum v roku 2017 ďalšie výstavy – tie predstavovali výber z rozsiahleho diela maliara.

Aj v roku 130. výročia narodenia Teodora Jozefa Moussona, počas rozsiahlej dlhodobej rekonštrukcie hlavného kaštieľa, boli jeho obrazy stále v pohybe. Časť diel pritom „putovala“ do reštaurátorského ateliéru Mgr. art. Štefana Kocku v Banskej Bystrici. Vďaka finančnej podpore Fondu na podporu umenia (FPU) sa v roku 2016 podarilo zrealizovať I. etapu, teda reštaurovanie dvadsiatich dvoch obrazov tohto umelca, v roku 2017 to zas bola II. etapa, čiže reštaurovanie tridsiatich diel. V nadväznosti na reštaurátorské práce – opäť vďaka dotácii zo strany FPU – prebehlo i rámovanie vyše päťdesiatky olejomalieb zo zbierok múzea, medzi nimi i dvadsiatich deviatich Moussonových diel.

Výber z tvorby Teodora Jozefa Moussona bol prezentovaný aj vo výstavných sieňach iných inštitúcií. Od 16. mája do 30. septembra 2017 sa konala výstava šesťdesiatich piatich olejomalieb, fotografií a predmetov z pozostalosti umelca v Andrásyho obrazárni v Krásnohorskom Podhradí (Banické múzeum v Rožňave). V rámci Hradných dní zas bola od 12. do 28. augusta 2017 sprístupnená výstava dvadsiatich troch olejomalieb, štyridsiatich akvarelových štúdií a kresieb tohto umelca na maďarskom hrade Füzér.

Moussonovým dielam, ako aj písomnému a fotografickému materiálu i predmetom z pozostalosti budú po ukončení dlhodobej rekonštrukcie kaštieľa rodu Sztárayovcov, v rámci stálych expozícií, venované reprezentatívne priestory v centrálnej časti kaštieľa.

Svet farieb a svetla na obrazoch tohto umelca je dlhodobo predmetom obdivu, dielu maliara sa tiež dostáva zaslúženého uznania.

Mgr. Dana Barnová
historička umenia

u. fond na podporu umenia

Žena v záhrade, 1932

Trh v Michalovciach, okolo 1925

Logo, používané od roku 1957

Logo, používané od roku 1997

Nové logo, 2017

Nové logo Zemplínskeho múzea

Zemplínske múzeum v Michalovciach si v roku 2017 pripomenulo 60. výročie svojho vzniku. V súvislosti s tým, ako aj s novými návrhmi expozícií sa priam žiadalo vytvorenie nového, progresívne riešeného loga. Vyhlásená bola preto súťaž pre študentov Technickej univerzity v Košiciach (TU KE, Katedra dizajnu). Všetky vypracované dizajn manuály sa následne prezentovali na výstave záverečných bakalárskych a diplomových prác študentov. Súťažné návrhy potom v januári 2017 hodnotila komisia, ktorú menoval riaditeľ Zemplínskeho múzea. Jej členmi boli Mgr. art. Samuel Čarnoký (Katedra dizajnu FU TU KE), Mgr. Lucia Benická – historička umenia (riaditeľka GÚS v Spišskej Novej Vsi), Mgr. art. Dušan Veverka a Mgr. art. Peter Masár – spoluautori ideového návrhu nových muzeálnych expozícií, Mgr. art. Peter Králik – výtvarník a pedagóg (riaditeľ ZUŠ v Strážskom) a Mgr. Dana Barnová – historička umenia (Zemplínske múzeum). Prizvaný bol aj Mgr. Maroš Demko (riaditeľ Zemplínskeho múzea). Na základe rozhodnutia komisie sa v apríli 2017 konalo stretnutie s autorom víťazného návrhu Róbertom Frniakom (FU TU KE) s cieľom finalizácie loga.

Nový návrh loga Zemplínskeho múzea v Michalovciach je inšpirovaný pozdišovskou keramikou, konkrétne jej charakteristickým ornamentom. Zobrazuje štylizované skratky v tvare ZMM, ktoré vytvárajú dojem ručne písaného ornamentu. Písmeno „M“ zároveň symbolizuje vtáky, nachádzajúce sa jednak v znaku Michaloviec, jednak v erbe rodu Sztárayovcov – pôvodných majiteľov kaštieľa; naznačuje tiež arkády na priečelí budovy múzea, ktoré tvoria charakteristický architektonický prvok kaštieľa.

Neoddeliteľnú súčasť celého vizuálneho štýlu ZMM predstavujú administratívne tlačoviny. Ich zjednotenie totiž výrazne ovplyvňuje vnímanie múzea ako celku. V rámci merkantilných tlačovín boli vytvorené vizitky a hlavičkový papier. Na označenie expozícií Zemplínskeho múzea sa zas využívajú znaky, nachádzajúce sa pod logom ZMM. Tie vychádzajú z tradičných ornamentov, ktoré využívali pozdišovskí hrnčiari pri maľovaní keramiky. Farebnosť tiež vychádza z rovnakej inšpirácie.

Všetky tieto znaky boli následne použité ako základný prvok v rámci vizuálu ZMM pre komunikáciu s návštevníkmi, aj ako označenie expozícií – vrátane plagátov a bulletinov k výstavám a iným prezentačným aktivitám.

Nové, nadčasovo riešené logo tak pomyselne spája minulosť, zastúpenú zbierkami múzea, s modernou súčasnosťou.

Mgr. Dana Barnová
historička umenia

Archeologický výskum na Kostolnom námestí v roku 2017

Archeologický výskum na Kostolnom námestí v Michalovciach, ktorý od roku 2016 realizuje Zemplínske múzeum, pokračoval aj tento rok, a to v letných a jesenných mesiacoch.

Aktivita archeológov sa sústredila prevažne na plochu medzi základmi zaniknutej sakrálnej stavby – rotundy a rímskokatolíckym farským kostolom, teda v priestore, kde sa už v roku 2016 vyhlbila a čiastočne preskúmala sonda 7. V minuloročnej výskumnej sezóne sa na tomto mieste podarilo zachytiť dôležitú archeologickú situáciu – postupným odstraňovaním jednotlivých vrstiev zeminy boli odkryté kostrové pozostatky najmenej šiestich, prevažne porušených hrobov. V roku 2017, počas terénnych prác, sa preskúmalo ďalších osem hrobových celkov. Z celkového počtu štrnástich hrobov bolo desať neúplných – chýbali v nich niektoré časti tela (lebka, horné, prípadne dolné končatiny alebo panvové kosti), iné boli výrazne porušené. V neporušených hroboch sa pochovaní jedinci nachádzali v natiahnutej polohe s rukami, položenými

pozdĺž tela, alebo vodorovne zopnutými pod hrudňou, prípadne prekríženými v oblasti panvy. Jednotlivé hrobové celky sa pritom nachádzali v hĺbke od 100 do 180 cm. Hlbšie už žiadne kostrové pozostatky neboli.

Hroby mali orientáciu prevažne v smere západ – východ, tvár bola obrátená na východ. V stredoveku, pri výstavbe kostolov, sa zásada orientácie hlavnej osi chrámu v smere západ – východ (s presbytériom a oltárom na východnej strane) dodržiavala dôsledne. Za podstatné sa považovalo aj to, aby kňaz a veriaci boli pri bohoslužbách obrátení tvárou k východu, čo malo symbolický význam. Rovnako boli orientované i hroby na cintoríne. Vyskytnúť sa mohli tiež odchýlky (napr. uloženie zomrelých v smere severozápad – juhovýchod), ktoré boli zaznamenané aj pri niektorých hroboch na Kostolnom námestí.

Počas výskumu sondy 7 sa v niekoľkých prípadoch podarilo doložiť i uloženie mŕtvych do hrobu v drevených rakvách. Daný spôsob pochovania bol pritom zaznamenaný zhruba v období 13. až 15. storočia. V spomínanej sonde

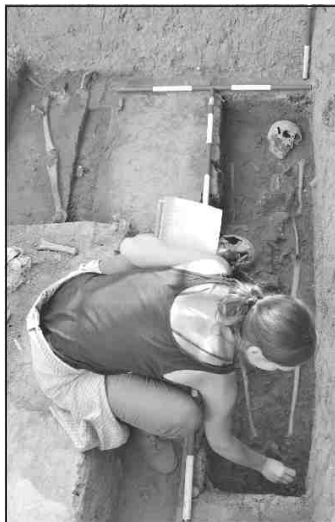
sa uvedené ukladanie zomrelých potvrdilo v jedenástich prípadoch. Dokladali ho jednak zvyšky spráchniveného dreva, najmä však nálezy železných klincov.

V porovnaní so staršími radovými pohrebiskami je pre prikostolné cintoríny charakteristická výrazná absencia milodarov a nápadná chudoba vybavenia pochovaných. Aj výbava jednotlivých hrobov v sonde na Kostolnom námestí sa popri drobných keramických zlomkoch a nálezoch železných klincov obmedzovala iba na jednoduché ozdoby (drobné koráliky ako súčasť náhrdelníka) a kovové súčasti odevu (pracky z opaskov). Numizmatické nálezy z vrstiev (dve mince) po odbornom spracovaní tiež prispievajú k presnejšiemu datovaniu času pochovania v danom priestore.

Po skončení terénnej časti výskumu a po ošetrení, resp. zakonzervovaní archeologického nálezového materiálu čaká pracovníkov archeologického útvaru Zemplínskeho múzea ďalšia, nie menej dôležitá práca – odborné zhodnotenie výskumu, získaných nálezov a vypracovanie výskumnej dokumentácie. Až potom

sa azda nájdu objektívne odpovede na mnohé, dodnes nezodpovedané otázky. Viac informácií o tejto dôležitej časti starých Michaloviec by určite prinieslo súvislé odkrytie a komplexné prebádanie celého (nedoskúmaného) pohrebiska – cintorína, a to najmä v priestore severne a južne od základov rotundy, ako aj okolia rímskokatolíckeho kostola. Výskum jednej, priestorovo obmedzenej archeologickej sondy totiž v žiadnom prípade nepostačuje.

*PhDr. Lýdia Gačková
Mgr. Anastázia Hamadejová
archeologičky*

Osudy zbierok počas rekonštrukcie kaštieľa

Múzeum dostáva nový šat – trvá to však trochu dlhšie, ako ktokoľvek z nás predpokladal. Priestory sú prázdne, po chodbách nepočuť kroky návštevníkov, ba ani z hlbších útrob budovy nepočuť šuchot papiera, tlmenú debatu odborných zamestnancov či ich tiché ŕukanie do klávesnic počítačov. Celý areál pôsobí ako z rozprávky o zakliatej princeznej. Zdá sa, že sa nič nedeje – ale to iba nezasvätenému. Všetko dianie sa totiž presunulo do iných priestorov múzea.

A čo všetky tie krásne zbierkové predmety, ktoré nám cez stále expozície a výstavy pripomínajú zašlé časy? Kde sú? Čo sa s nimi deje počas tohto „pokoja“?

Práve teraz sa im dostáva najväčšej pozornosti za ostatné roky. Každoročne sa sice vykonáva kontrola všetkých expozícií – pracovníčky z úseku konzervácie a reštaurovania podrobne prezerajú všetky predmety a zabezpečujú ich základné konzervovanie, v týchto dňoch sa však ich pozornosť viac sústreďuje na každý artefakt osobitne; pokiaľ to stav dovolí, konzervované predmety sa rozoberú a ošetria takým spôsobom, aby to zas vydržalo niekoľko rokov. V roku 2017 sa takto podarilo na dvoch konzervátorských pracoviskách ošetriť celkovo vyše 1 000 artefaktov.

Múzeum má vo svojich zbierkach predmety z rôznych materiálov – z dreva, kovu, kože, ale tiež z textilu, keramiky a dosť veľkú zbierku kníh. Každá materiálová skupina zároveň potrebuje iný druh ošetrenia s použitím rôznych chemických prípravkov.

Dokončenie zo str. 5

Osudy zbierok počas rekonštrukcie kaštieľa

Národopisné zbierky, pozostávajúce prevažne z dreva a kovu, sú pritom veľmi náchylné na zmeny teploty a vlhkosti, čo sa najviac odrazí na ich kvalite a vzhľade.

V tomto období sme konzervovali – okrem iného – aj ťažké vinohradnícke lisy, ktoré sú zložené z viacerých častí. Po rozobratí sa jednotlivé diely postupne ošetrili „plynovaním“ proti drevokaznému hmyzu. To ale nestačí. Mnohé z týchto drevených kusov mali i spráchnivené miesta, dokonca s chýbajúcou drevenou hmotou. Tie sa museli jednotlivo spevňovať solakrylom a doplniť náhradou drevenej hmoty z drevených pilín. Kovové časti sa mechanicky očistili a zakonzervovali tanátovaním aj v miestach, ktoré sú v zloženom stave nedostupné.

Takto sa postupovalo aj pri konzervovaní ďalších rozmernejších kusov z celkového počtu 225 konzervovaných národopisných zbierkových predmetov.

Múzeum – to nie sú len etnografické zbierky. Inštitúcia vlastní i rozsiahly súbor archeologických nálezov z rôznych období. Aj títo „svedkovia minulých čias“ potrebujú opateru, a to hlavne artefakty z neďávnych výskumov. Konzervátorskou dielňou tak prešlo 185 železných predmetov, okolo 560 mincí, kompletne boli zrekonštruované i 2 nádoby.

Jedinú expozíciu, ktorá je otvorená a prístupná aj počas aktuálnej rekonštrukcie kaštieľa, predstavujú prírodovedné zbierky. I tu sa vykonáva neprestajný monitoring stavu. Predmety si však „žijú svoj vlastný život“ a každý z nich reaguje na prostredie, kde sú vystavené, individuálne. V tomto roku bolo celkovo ošetrovaných 12 preparátov vtákov a cicavcov, ktoré sa nachádzajú priamo vo vitrínach prírodovednej expozície.

Ochrana zbierok ale nepredstavuje iba konzervovanie priamo na tomto muzeálnom pracovisku. Zemplínske múzeum má nadviazanú dlhoročnú spoluprácu so Školou úžitkového výtvarníctva v Košiciach. Veľmi nás teší, že sa môžeme spolupodieľať na príprave ďalších generácií budúcich konzervátorov a reštaurátorov. V minulom roku bolo pritom škole zapožičaných 6 predmetov, v tomto roku zas išlo o 7 ikon, ktoré žiaci – pod odborným vedením svojich pedagógov – reštaurujú.

Zemplínske múzeum sa tiež môže pýšiť početnou zbierkou obrazov Teodora Jozefa Moussona. Návštevníci si ale dobre pamätajú, že nie všetky jeho diela boli v najlepšom stave – jednoducho, potrebovali odbornú pomoc. Už druhý rok preto spolupracujeme s Mgr. art. Štefanom Kockom, ktorý aktuálne postupne reštauruje 30 obrazov umelca. Ďalších 29 diel – okrem novoreštaurovaných obrazov tohto „malíara zemplínskeho ľudu a slnka“ – dostane nové rámy. Budúca expozícia, ktorú pre našich návštevníkov už teraz pripravujeme, bude teda krajšia a zaujímavejšia.

Priestory zrekonštruovaného kaštieľa tiež osvetlí historický luster na hlavnom schodisku, ktorý bol zreštaurovaný Mgr. art. Petrom Mlichom v Košiciach v aktuálnom roku 2017.

Samozrejme, bez finančnej podpory z externého prostredia vo forme grantov by to nešlo, preto ďakujeme Fondu na podporu umenia. Veríme, že prácu konzervátoriek a reštaurátoriek ocenia aj návštevníci Zemplínskeho múzea...

*Renáta Kviatkovská
konzervátorka*

Predstavujeme...

PhDr. Lýdia Gačková

Mária Kohútová

Vyštudovala archeológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v Zemplínskom múzeu v Michalovciach pracuje od roku 1978, v rokoch 1994 – 1999 bola tiež jeho riaditeľkou.

Zrealizovala viaceré archeologické prieskumy i záchranné archeologické výskumy z rôznych období praveku až včasného stredoveku v rámci Východoslovenskej nížiny. Po roku 2008 vykonávala početné archeologické výskumy aj na iných lokalitách východného Slovenska. Získané poznatky tiež pretavila do svojej publikačnej činnosti. Je zostavovateľkou a zároveň spoluautorkou knihy *Archeologické dedičstvo Zemplína – pravek až včasný stredovek*, ktorá nateraz predstavuje najrozsiahlejšiu publikáciu o archeológii Zemplína. Organizačne tiež pripravila viacero odborných seminárov s účasťou domácich aj zahraničných archeológov.

V Zemplínskom múzeu realizovala samostatne alebo v spolupráci niekoľko archeologických expozícií. Je aj autorkou početných prednášok, prezentácií a informačných materiálov o histórii múzea a najstarších dejinách zemplínskeho regiónu.

Je tiež členkou Slovenskej archeologickej spoločnosti pri Archeologickom ústave Slovenskej akadémie vied v Nitre. Za dlhoročnú vedecko-výskumnú prácu jej Zväz múzeí na Slovensku udelil v roku 2015 Pamätnú medailu za rozvoj slovenského múzejníctva.

Do Zemplínskeho múzea nastúpila v roku 1977 na úsek konzervovania zbierkových predmetov, kde pracuje dodnes. V rokoch 1989 až 1991 absolvovala kurz konzervátorov, vedený Ústavom výchovy a vzdelávania pracovníkov kultúry v Bratislave, ktorý ukončila záverečnou skúškou – majstrovskou prácou.

V rámci svojho úseku sa venuje najmä základnému i odbornému ošetrovaniu predmetov z rôznych materiálových skupín – kovu, dreva či textilu. Jej rukami prešli tiež tisíce fragmentov keramiky z početných archeologických výskumov. V roku 2002 zabezpečila odborné ošetrovanie stoviek strieborných mincí z hromadného nález, známeho ako Michalovský strieborný poklad.

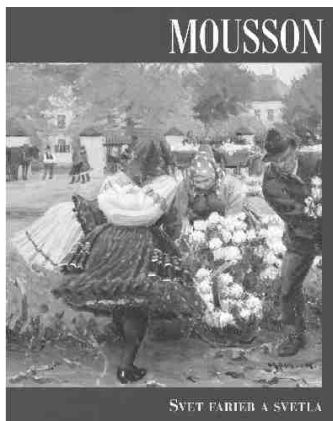
V roku 2017, pri príležitosti významného pracovného jubilea, bola ocenená Zväzom múzeí na Slovensku, a to Pamätnou medailou za celoživotný prínos pre rozvoj Zemplínskeho múzea v Michalovciach v oblasti ochrany zbierkových predmetov.

MOUSSON SVET FARIEB A SVETLA

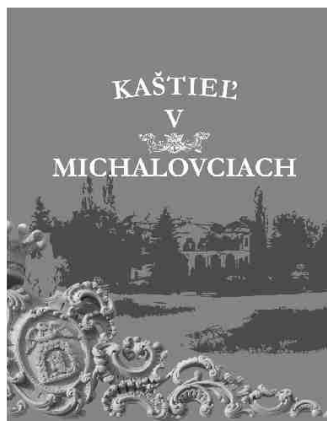
Kniha vznikla pri príležitosti 130. výročia narodenia maliara Teodora Jozefa Moussona (1887 – 1946), ktorý v rokoch 1911 až 1944 pôsobil v Michalovciach. Vydala ju nezisková organizácia Priatelia Zemplína v spolupráci s mestom Michalovce v bansko-bystrickom vydavateľstve PRO. Zostavovateľom publikácie je Ing. Vladimír Sekela, autorsky sa na nej podieľali PaedDr. Martin Molnár – historik Zemplínskeho múzea (kapitola o živote maliara) a Mgr. Dana Barnová – historička umenia Zemplínskeho múzea (kapitola, venovaná tvorbe umelca). Zaradených tu bolo 154 obrazov Teodora Jozefa Moussona z rozličných období jeho tvorby. Fotografie výtvarných diel, pochádzajúcich zo zbierok Zemplínskeho múzea a zo súkromných zbierok, vyhotovili profesionálni fotografi Ľudovít Földy z Michaloviec, Matúš Lago z Bratislavy a Jan Neubert z Prahy. Atraktívnu grafickú úpravu knihy navrhol

a zrealizoval Peter Rosa z vydavateľstva PRO.

Vďaka viacerým donorum i mestu Michalovce tak vznikla zaujímavá publikácia o maliarovi, ktorého rozsiahlu zbierku obrazov spravuje práve Zemplínske múzeum v Michalovciach – kultúrna organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja.

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Táto knižná publikácia zhŕňa najnovšie poznatky z oblasti archívneho, historického a architektonického výskumu michalovského kaštieľa. Prináša veľa spresnení či opráv starších publikovaných informácií, ale i množstvo nových faktov. Obsahuje aj vyše 50 fotografií, pričom niektoré dobové zábery neboli doteraz publikované.

KAŠTIEĽ V MICHALOVCIACH

Vydavateľom knihy je Zemplínske múzeum v Michalovciach. Jej zostavovateľmi sú Mgr. Maroš Demko a PaedDr. Martin Molnár. Autorský kolektív tvorili Mgr. Alena Mišíková, PhD. – historička Štátneho archívu v Prešove, PaedDr. Martin Molnár a Mgr. Stanislava Rovňáková – historici Zemplínskeho múzea a Ing. Miroslav Matejka s Mgr. Michalom Šimkovicom – odborníci na architektonicko-historický výskum, ktorí sa podieľali na výskume kaštieľa počas nateraz poslednej rekonštrukcie.

Vydanie publikácie bolo podporené z verejných zdrojov, poskytnutých Fondom na podporu umenia, i finančným príspevkom zo strany Úradu Košického samosprávneho kraja.

u. fond
na podporu
umenia

Publikácia Židia v Michalovciach

Nezisková organizácia Priatelia Zemplína vydala v roku 2017, s finančnou podporou viacerých donorov, novú publikáciu z histórie Michaloviec pod názvom Židia v Michalovciach, ktorá predstavuje prvú časť zamýšľaného knižného cyklu História Michaloviec. Autorkou publikácie je Mgr. Monika Zitrická, pracovníčka Zemplínskeho múzea v Michalovciach, a zostavovateľom PaedDr. Martin Molnár.

Michalovce boli v minulosti sídlom významnej a početnej židovskej náboženskej obce. Publikácia opisuje život tunajšej židovskej komunity od príchodu prvých prisťahovalcov v 18. storočí až po postupný zánik náboženskej obce po druhej svetovej vojne.

V 18. storočí tvorili židia v Michalovciach počtom najmenšiu konfesiu, pričom ešte nemali vlastnú náboženskú obec. Zaoberali sa obchodom, remeslom a poľnohospodárstvom. V druhej polovici tohto storočia počty židov rástli – v roku 1786 ich tu žilo 74. Postupne získali do prenájmu väčšinu miestnych krčiem a zväčša patrili k bohatším obyvateľom mestečka. Miestna židovská komunita sa v tom čase tiež oddelila od židovskej náboženskej obce v Pozdišovciach, pričom centrom náboženského a kultúrneho života Michaloviec sa stala Hodvábná ulica (dnešná Ulica Ľudovíta Štúra).

V 19. storočí sa už rozvinutá židovská náboženská obec stala centrom rabínskeho obvodu. Židia zároveň tvorili najdynamickejšie sa rozvíjajúce náboženstvo v Michalovciach. Významne ovplyvnili aj rozvoj obchodu v mestečku – väčšinu obchodníkov totiž tvorili občania židovského pôvodu. V publikácii je tiež uvedený kompletný zoznam židov, bývajúcich v Michalovciach v roku 1869 – zaznamenané sú tu i zamestnania jednotlivých osôb. Sčítanie pritom uvádza 881 obyvateľov židovského vyznania. Bývali najmä na Hlavnej (Námestie osloboditeľov), Hodvábnaj (Ulica Ľudovíta Štúra) a Dolnej (Ulica Jána Hollého) ulici a živili sa prevažne obchodovaním. Náboženská obec v tom čase už disponovala všetkými základnými kultúrnymi objektmi a inštitúciami. Koncom storočia tak predstavovala druhú najsilnejšiu náboženskú organizáciu v meste.

V roku 1888 si židia postavili v centre mesta novú synagógu, vybudovaná boli i „malá synagóga“ (tzv. klaus synagóga) na Hodvábnaj ulici.

Predstavovaná kniha venuje tiež pozornosť významným rabínom, pôsobiacim v Michalovciach (Aron Grünberger, Šimon Ehrenfeld), ako aj dôležitému stretnutiu ortodoxných rabínov, ktoré vošlo do dejín pod názvom Michalovská židovská synoda.

V čase priemyselného rozmachu, charakteristického pre 20. storočie, židia zakladali mnohé priemyselné podniky a finančné inštitúcie. Zaslúžili sa o všeobecný rozvoj Michaloviec, ktorého dôležitým míľnikom bola elektrifikácia mesta – samospráva totiž prijala ponuku Viliama Landesmana, majiteľa parného mlyna, a v novembri 1905 už v meste prvýkrát svietili elektrické lampy.

V rámci náboženskej obce fungovali i rôzne inštitúcie, rituálne kúpele, náboženské školy či dobročinné spolky.

Konfesijské pomery sa nezmenili ani po vzniku Československa – židia

boli aj naďalej druhým najpočetnejším náboženským vyznaním v meste. Michalovce v tom čase predstavovali i významné centrum židovského učenia – nachádzalo sa tu niekoľko ješív (židovských škôl vyššieho vzdelania), ktoré viedli poprední učitelia a rabíni.

Rozvoj židovskej komunity bol však náhle prerušený udalosťami, súvisiacimi s deportáciami židovského obyvateľstva. Protižidovské nálady sa stupňovali už v 30. rokoch 20. storočia, po získaní autonómie Slovenska zosilneli. Po roku 1938 začala Hlinkova slovenská ľudová strana (HSĽS) riešiť židovskú otázku podľa nacistického vzoru.

Židia tak boli postupne zbavovaní občianskych a hospodárskych práv.

V roku 1940 tiež prijali tzv. arizačné zákony – išlo o vyvlastnenie a prevod majetku židov na „árijskov“, teda nežidov. V publikácii je tiež uvedený zoznam arizovaných podnikov, ako aj výber zo zoznamu likvidovaných, ktorých bolo v Michalovciach viac ako tristo.

Po prijatí tzv. Židovského kódexu v septembri 1941 sa protižidovské zákonné opatrenia začali ešte viac stupňovať. V roku 1942 sa rozbehlo sústreďovanie židov ako príprava na ich deportácie zo Slovenska. V priebehu roka tak bolo v troch vlnách transportov deportovaných do koncentračných táborov 80 % židov z Michaloviec a okolia. Prevažná väčšina jeseň roku 1942 neprežila...

Záverčná časť knihy sa zas venuje michalovskému židovskému cintorínu a židom na Strážanoch. Pre lepšiu orientáciu je k textu pripojený i stručný slovník judaizmu.

Mgr. Monika Zitrická, manažérka kultúry

Kamerový a elektronický zabezpečovací systém pre kaštieľ

Zemplínske múzeum v Michalovciach eviduje vyše 70-tisíc zbierkových predmetov, z ktorých najvýznamnejšie budú prezentované širokej kultúrnej verejnosti. Po rekonštrukcii hlavnej budovy kaštieľského komplexu budú v jej priestoroch umiestnené štyri stále expozície, dokumentujúce región Zemplína z pohľadu archeológie, histórie, umeleckej histórie a národopisu – to všetko na ploche približne 1 800 m². Takýto priestor bude sprístupnený návštevníkom počas pravidelných prehliadok či pri organizovaní rôznych kultúrno-spoločenských akcií. Zaiste, počas nich nemožno vylúčiť ani isté riziko odcudzenia, prípadne poškodenia vystavených predmetov alebo priestorov.

Inštitúcia mala teda ambíciu získať a inštalovať nový kamerový a elektronický zabezpečovací systém, aby sa tak zaistila lepšia ochrana najcennejších zbierkových predmetov a majetku v správe múzea, ako aj monitorovanie pohybu osôb v expozíciách.

Projektové aktivity zahŕňali všetky činnosti a fázy, počnúc verejným obstarávaním cez inštaláciu práce až po uvedenie oboch systémov do plnej prevádzky. Tento spôsob ochrany exponátov a kaštieľa je pritom projektovaný aj s ohľadom na budúcnosť.

Konkrétny výstup predstavuje inštalácia kamerového a elektronického zabezpečovacieho systému, pomocou ktorého sa zvýši a skvalitní technická ochrana a bezpečnosť v hlavnej kaštieľskej budove.

Rozmiestnenie jednotlivých prvkov zároveň tvorí komplexný spôsob ochrany všetkých objektov v správe Zemplínskeho múzea. V konečnom dôsledku tak oba systémy prispejú k plnohodnotnému využívaniu expozíčných priestorov i vystavovaných exponátov.

Múzeum na financovanie tohto projektu získalo prostriedky z verejných zdrojov Fondu na podporu umenia (FPU).

u. fond na podporu umenia

Mgr. Tibor Tabak
manažér múzea

Projekty Zemplínskeho múzea v roku 2017

Podobne, ako v predchádzajúcom období, aj v roku 2017 sa Zemplínske múzeum v Michalovciach uchádzalo o finančné dotácie na realizáciu viacerých kultúrnych, akvizičných a investičných projektov. Získať sa podarilo – cez 9 projektov – dokopy 53 270 eur od Fondu na podporu umenia, aj s príspevom Košického samosprávneho kraja (zriaďovateľa múzea).

Por. číslo	Názov projektu	Celková pridelená suma
1.	Obrazy a ich rámy ako súčasť stálej expozície	1 500 €
2.	Vedecká publikácia Kaštieľ v Michalovciach	2 500 €
3.	Zvýraznenie kvality umeleckého diela vhodným reprezentatívnym rámom	7 000 €
4.	„Deň s...“ – dokumentovanie spôsobu života	1 500 €
5.	„Maliar Zemplína – Teodor Jozef Mousson“ – reštaurovanie olejomalieb z najrozsiahlejšieho súboru diel T. J. Moussona na Slovensku – II. etapa	13 300 €
6.	Akvízia zbierkového predmetu – lavica	5 800 €
7.	Kamerový a elektronický zabezpečovací systém pre kaštieľ Zemplínskeho múzea v Michalovciach	20 000 €
8.	Akvízia zbierkového predmetu – krídlo	2 100 €
9.	Zbierka ľudového odevu a textilu M. Kostovčika – akvícia	1 070 €

Podrobnejšie informácie o jednotlivých projektoch prinášajú kurátori odborných úsekov vo svojich príspevkoch v tomto vydaní Múzejného hlásnika.

u. fond na podporu umenia

Mgr. Tibor Tabak
manažér múzea

Múzejný hlásnik

Vydalo: Zemplínske múzeum v Michalovciach, kultúrna organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja, Kostolné námestie 1, 071 01 Michalovce
Kontakt: 056/644 10 93, www.zemplinskemuzeum.sk, e-mail: info@zemplinskemuzeum.sk

Zodpovedný redaktor: Mgr. Maroš Demko. Redakčná rada: PhDr. Lýdia Gačková, Mgr. Mária Fuchsová.

Jazyková úprava: Mgr. Matej Starjak. Foto: archív ZM. Grafická úprava: Jaroslav Mihal'ko. Tlač: Adrián Buraľ – Tlačiareň, Jovsa 229. Náklad: 400 ks, nepredajné.